

Alkuperäiskansat vallan kahvaan

Tammikuun 20. päivä presidentinvirkaan astuva Joe Biden nimesi sisäministeriehdokkaakseen Laguna Pueblo -kansaan kuuluvan Deb Haalandin. Seuraavaksi senaatti arvioi New Mexicoa edustavan kongressiedustajan pätevyden tehtävään. Jos nimeäminen vahvistetaan, Haalandista tulee ensimmäinen alkuperäiskansaan kuuluva ministeri. Erytisen merkittävää Bidenin valinnasta tekee se, että alkuperäiskansojen maiden ja palvelujen hallinnointi, muun muassa koulutuksen, asuntokannan ja talouden kehittäminen, kuuluu nimenomaan sisäministeriölle.

Vaikka populaarikulttuurissa "intiaanit" mielletään menneisyyden varjoiksi tai satuhahmoiksi, alkuperäiskansat ovat elävä osa Yhdysvaltain yhteiskuntaa. Tällä hetkellä valtio tunnustaa 574 alkuperäiskansaa, joihin kuuluu yhteensä 1,9 miljoonaa henkilöä. Vaikka koko väkilukuun suhteutettuna määrä on pieni, alkuperäiskansat eivät ole etninen vähemmistö vaan heillä on tärkeä status maansisäisinä kansoina. Yhdysvallat ovat historian saatossa eri keinoin vieneet valtaosan alkuperäiskansojen maista, mutta valtio on samalla taannut heidän asemansa nimenomaan *kansoina*, esimerkiksi sopimuksia solmimalla. Alkuperäiskansoilla on siis omien kielten ja kulttuurien lisäksi oikeus yhteisomisteisiin, verovapaisiin maihin ja itsemääräämisoikeus, mukaan lukien omat hallintoelimet ja oikeusistuimet.

Yhdysvaltain hallinto on kuitenkin vuosisatojen myötä laistanut velvollisuuksistaan. Viime vuosien näkyvin esimerkki on Dakota Access -öljyputki, joka rakennettiin Standing Rock Sioux -reservaatin rajamaille huolimatta siitä, että putki vaarantaa kansan vesivarannot. Kuukausia kestäneet mielenilmaukset putkea vastaan laittoivat prosessin jäihin loppuvuodesta 2016, mutta vain päiviä virkaanastujaistensa jälkeen Trump salli projektin jatkuvan. Trumpin hallinto on kaikilla toimillaan tulehduttanut suhteita alkuperäiskansoihin, erityisesti kyseenalaistamalla reservaattimaiden erityisoikeuksia. Viime keväänä sisäministeriö tiedotti, etteivät Mashpee Wampanoag -kansan maat täyttäneet reservaattimaiden kriteerejä. Vaikka kansalla on jo valtionhallinnon tunnustus, heidän mailleen ei myönnetä sen tuomaa turvaa yhteisomistukselle. Lisäksi alkuperäiskansat ovat jääneet ilman tukea koronapandemian vastaisessa taistelussa, vaikka esimerkiksi Navajo-kansan tartuntamäärät ovat suhteutettuna maan korkeimpia.

Haalandin johtamana Yhdysvaltain ja alkuperäiskansojen väliset suhteet kokevat epäilemättä muodonmuutoksen. Haaland tuntee Yhdysvaltain ja alkuperäiskansojen välisen historian ja monimutkaisen lainopillisen aseman paremmin kuin yksikään hänen edeltäjänsä. Nimeämisen jälkeen hän kertoi puolustavansa ympäristöä ja alkuperäiskansoja voimakkaasti. Edustajainhuoneessa hänet tunnetaan osana demokraattien uudistusmielisiä progressiiveja, ja hän on vahvasti tukenut ilmastomuutoksen vastaista kamppailua New Mexicon öljy- ja kaasuteollisuudesta piittaamatta. Haaland esimerkiksi johtaa aloitetta, joka asettaisi 30% Yhdysvaltain maista ja meristä suojeluksen alaisiksi vuoteen 2030 mennessä.

Biden on kertonut haluavansa luoda hallinnon "joka näyttää Amerikalta". Lisäksi muun muassa liikenneministeriksi nimetty Pete Buttigiegista on luvassa ensimmäinen avoimesti homoseksuaali ministeri ja Lloyd Austinista ensimmäinen musta mies puolustusministeri. Bidenin hallintovalinnat heijastavat Yhdysvaltain moninaisuutta – alkuperäiskansat mukaan lukien. Bidenillä onkin syytä olla alkuperäiskansoille kiitollinen. Esimerkiksi Arizonassa reservaattimaiden vaalipiirit käänisivät osavaltion kannatuksen demokraattien puolelle.

Sisäministerinä Haaland on veloitettu toteuttamaan kongressin laatimaa alkuperäiskansapolitiikkaa ja kitkaa kahtiajakautuneen senaatin republikaanien kanssa on eittämättä luvassa. Haalandin nimeäminen kuitenkin osoittaa tahtoa luoda suhde alkuperäiskansoihin nimenomaan kansoina eikä marginaaliryhmänä. Vihdoin Yhdysvalloissa alkuperäiskansat tunnustetaan merkittävänä poliittisina toimijoina.